

Korinek László¹

Az út nullától egyig

Németh Zsolt egyidejűleg kriminológus és rendőr. A kriminológus akkor tisztességes, ha a bűnözéshez vezető társadalmi okokra felhívja a figyelmet. A rendőr pedig akkor sikeres, ha engedelmesen követi a politika és az előjárói elvárásait. A jubiláns ezért aztán két lábon járó antagonizmus. Megpróbálta a fenti két ellentmondást összebékíteni. Az eredmény az, hogy ugyan nem lett tábornok (pedig megérdemelte volna), viszont mindig színvonalas és őszinte írárok fűződnek a nevéhez. Köszönjük!

Sikeres vállalkozóknak tulajdonítják a mondást: Csak az első milliómról ne kérdezzenek, a többit meg tudom magyarázni. A köztudatban is elterjedt – és történelmi tényeken is nyugszik – az a felfogás, amely szerint az eredeti tőkefelhalmozás nem ment és nem megy végbe legalább az erkölcsi normák megsértése, sőt gyakran a büntetőjogi szabályokba ütköző magatartások tanúsítása nélkül. Ez akár természetesnek is tekinthető, hiszen egy új gazdasági-társadalmi rend kialakulása feltételezi a korábbi emberi kapcsolatokat, így a mögöttük álló normák átalakítását, amely közvetlenül azok megsértéseként érzékelhető. Ami pedig társadalmi méreteken végbement, annak a későbbiekben az egyedi és a különös szintjén történő megértése és kezelése is szükséges, hiszen a kapitalista rendszer dinamikája nap mint nap kitermeli egyes vállalkozások fellendülését, mások bukását. Vagyis bármilyen paradoxon, a nullától egyig terjedő távolság hosszabb, mint az egytől kettőig.

Kriminológiai megközelítésben az a kérdés merül fel, hogyan viszonyuljunk a kétes eredetű, de a legitim gazdasági folyamatok részévé vált vagyonokhoz, illetőleg azok megszerzőihez? A fentiek alapján akár bele is nyugodhatnánk a hivatkozott mentegetőzésbe, hiszen a mondottak szerint az induló tőke megszerzése számos esetben kifogásolható módon történik, de ettől a gazdaság és a társadalom normális működése nem sérül, a felejtés jótékony hatással járhat.

Ez a felfogás mégsem tartható, hiszen nem feledkezhetünk meg arról, hogy a normák az igazságosság érvényesülését szolgálják. A nagy átalakulások

¹ Professor emeritus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék; a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

– így a magyarországi rendszerváltozás – idején valóban anómia léphet fel, de az új hatalomnak kezdettől fogva meg kell hirdetnie azokat az értékeket, amelyek jegyében saját létjogosultságát igazolni tudja.² A nagy emberi jogi deklarációk és alkotmányok hosszú sora jelzi ennek a törekvésnek a megnyilvánulásait. Mindebből logikusan következik a valóságban lassan változó társadalmi tudat és az elvileg határozott, azonnali alkalmazást igénylő új jogrend közötti feszültség. A közhatalomnak egyetlen lehetősége van: következetesen alkalmazni – és ezzel, meg egyéb módon is mindenkinben tudatosítani – azokat a normákat, amelyek biztosítják az emberek kellő szintű együttműködését a társadalom fennmaradásához és fejlődéséhez. Ellenkező esetben legalábbis gyengül az egyéneket és közösségeiket összetartó erő, így a kormányozhatóság lehetősége is. Az értékeket kifejező normák által – ha szociológiai értelemben nem is mindig eredményesen – közvetített igazságosság tehát nem elvont eszme, hanem társadalmi létszükséglet.

A valóság nem ennyire egyszerű, még a jogalkotás és a végrehajtó hatalom működése során sem. Az elvhű közhatalmi magatartás sem mehet el odáig, hogy teljesen elszakad a realitásoktól. A súlyos törvényszegés büntetést érdemel. Az elévüléstől kezdve a kegyelemig mégis számos olyan intézmény, illetőleg megoldás van, amelyre csak azt lehet mondani: a jog enged a szigorából. Így az első millió megszerzése is megúszható, ha valami miatt a felelősségre vonásra az általános szabályok szerint nincs lehetőség. Ez is része az igazságosságnak.

Az első millió felhasználásának megakadályozása

A sikeres vállalkozások megkezdéséhez szükséges induló tőke számos esetben – bár távolról sem mindig – kétes, nem kizárhatóan bűnös eredetű. Például a privatizáció minden tekintetben – az értékekhez következetesen igazodó – tiszta megvalósítása nem lehetséges. Akárhogyan is van, Magyarországon 2020-ban már legfeljebb erkölcsi alapon lehet megkérdőjelezni a 20. század nyolcvanas éveiben megkezdődött vagyonátrendeződési folyamat következményeit. Mivel pedig a magánosítás intézményes választ adott a szocializmus időszaka alatt történt, emberi jogokat sértő – mindenekelőtt állami – tulajdonszerzésekre, ma már ezek sem tehetők jogilag kérdésessé, noha kriminológiai szempontból az igazságosság érvényesülésének a hiánya nem a jogkövető magatartást serkentő tudatot erősíti.

² Mirosław Karwat: Political values as ideas of social needs. *International Political Science Review*, 3. (1982), 2. 200.

A pénzmosás

Feltehetően a vagyoni és gazdasági viszonyok átrendeződéséből adódó anomáliák leküzdésének a lehetetlensége is szerepet játszott abban, hogy a negatív értelemben vett első milliúnak a legális szférába átemelését megakadályozni kívánó szabályozás, a pénzmosás kriminalizálása Magyarországon csak 1994-ben történt meg, holott nemzetközi szinten már a múlt század nyolcvanas éveiben megfogalmazódott hazánkkal szemben is az ilyen kodifikációra vonatkozó igény.³

Az egyébként gyakran óriási összegeket érintő manőverek nem csupán az elkövetők megbüntetésének elkerülését célozzák, hanem azt is, hogy a pénz a későbbiekben ne legyen visszakövetelhető. Megfigyelések szerint a cselekmény elkövetése tipikusan több fázisból áll, ez is nehezíti a felderítést.⁴

Hangsúlyozni kell, hogy a bűncselekmény tényállásának a megalkotása a maga közvetlenségében nem a kriminális úton szerzett vagyonnak a jogszerűen működő gazdaságba való átvitelének a megakadályozását célozta. Ezt azért érdemes kiemelni, mert egyébként a norma szövege megfelelő értelmezés hiányában akár ilyen interpretációra is alapul szolgálhat. Példaképpen említendő, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 2020. augusztus 21-én hatályos rendelkezései egyebek mellett a következőket tartalmazzák: pénzmosást követ el, aki büntetendő cselekményének elkövetéséből származó dolgot ezen eredetének leplezése, titkolása céljából gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, illetőleg a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.⁵ Ha tehát a tolvaj a vállalkozásába fekteti a lopott pénzt annak sikeresebb működése érdekében, akkor a leplezési, titkolási cél hiányában nem követi el a pénzmosást. Ugyanakkor tudni kell, hogy az elkövető tudatállapotának a vizsgálata, az ahhoz kapcsolódó tényállási elemek megállapítása a jogalkalmazás egyik legnehezebb feladata. A közvetlenül azonosítható magatartások – a gazdálkodás során történő felhasználás és/vagy pénzügyi tevékenység – viszont jól megragadhatók. Mivel pedig ma már lehetőség van akár leplezett eszközök alkalmazása útján is adatokat gyűjteni ténylegesen fennálló gyanú hiányában is,⁶ nagy a kísértés arra, hogy a célzat feltárására, későbbi bizonyítására titokban megfigyelik a lehetséges terhelteket. Rendeltetésszerű működés esetében ez óriási problémát nem jelent, de

³ Schubauer László: A pénzmosás elleni küzdelem magyarországi büntetőjogi eszközrendszerének kialakulása, változásai és továbbfejlesztésének lehetőségei. In: Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex régi és újabb vitakérdései*. Budapest, MTA TK – OKRI, 2017. 344.

⁴ Szendrei Ferenc: *A pénzmosás*. PhD-értekezés. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola, 2010. 24–27.

⁵ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 399. § (3) bek.

⁶ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról – (Be.) – 340. § (1) bek.

nem valósítható meg úgy, hogy a normál gazdasági folyamatok megismerésétől távol maradjanak. Így tehát megvalósult az, amit a rendszerváltást követően hiányoltak a rendőri szakemberek: a közhatalmi védelem leplezett (régí kifejezéssel: operatív) eszközök és módszerek alkalmazásával is jelen lehet az immár magánosított vagyron működésének ellenőrzésében.

A pénzmosás tehát a mondottak szerint célzatos cselekmény. Ennek némileg ellentmond, hogy van olyan – egyébként privilegizált, de ennek elvi jelentősége nincs – tényállás is, amelynél már a gondatlanság is lehet a bűnösség alapja. Aki ugyanis a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dolgot használ fel a gazdálkodásában, illetőleg arra vonatkozóan bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy szolgáltatást vesz igénybe, akkor is pénzmosást követ el, ha gondatlanságból nem tud a dolog kriminális eredetéről.⁷

Ki lehet jelenteni tehát, hogy a pénzmosás tényállásának törvénybe iktatása eredetileg nem a bűnös úton szerzett pénznek a legális gazdaságba történő átáramlását volt hivatva megakadályozni, ez az elvi megközelítés azóta is érvényes. A BH 2006.5.143. számon közzétett iránymutató eseti döntésben a Szegedi Ítéltábla elvi éllel kimondta:

„[M]egjegyzí az ítéltábla azt, hogy azon ügyészégi jogértelmezés, amely az eredet-leplezési célzat nélkül is megállapíthatónak tartja a pénzmosás bűntettét, akár oda is vezethetne, hogy ha pl. egy vagyron elleni bűncselekmény során valaki készpénzt tulajdonít el és ezt a későbbiekben külföldi fizetőszközre váltja, amit egy külföldi utazás során kíván elkölteni, akkor ezzel a magatartásával megvalósítaná a pénzmosás bűntettét, ami az eredeti jogalkotói szándékkal mindenképpen ellentétes lenne.”

Ebből a határozatból persze az is kiolvasható, hogy voltak (és vannak) olyan törekvések, amelyek szakítanának a bűncselekmény leplezést szolgáló céljának a kriminalizálás és pönalizálás alapjaként való megkövetelésétől.

Azt lehet mondani, hogy a megszerzés eltitkolása és a pénznek a gazdaságba való befektetése általában elválaszthatatlan. Mégis vannak esetek, amelyek az elvi különbséget igazolják. Megjegyzendő mindenekelőtt, hogy a kriminális úton szerzett vagyron nem feltétlenül a legális ökonómiába áramlik, az gyakran szolgálja egyéb bűnös tevékenységek (például kábítószer-kereskedelem) finanszírozását. Néha az eredet elfedése akár egyszeri, veszteséges üzlet formájában történik (például nyertes sorsjegy vásárlása felárral). Maga a tiltott úton elért gyarapodás egyes esetekben teljesen törvényes módon kerül át a normál pénzügyi folyamatok, gazdaság vérkeringésébe. Az elkobzás, vagyronelkobzás alkalmazása például ugyanezt szolgálhatja. De felvetődnek egyéb kérdések is, például a büntetőügyekben védelmet ellátó ügyvédek honoráriumát illetően.

⁷ Btk. 400. § (1) bek.

A már hivatkozott gondatlan alakzat meglehetősen jól illeszthető azon megbízási szerződésekhez, amelyek jelentős munkadíjat jelölnek meg az esetlegesen nagy vagyonekat felhalmozó terheltek védelmére.⁸

Megállapítható tehát, hogy a pénzmosás büntetőjogi szabályozása nem közvetlenül az első millió megszerzését, illetőleg megtartását hivatott megakadályozni, ténylegesen mégis számos esetben szolgálhatja ezt a kriminálpolitikai célt.

Vagyonosodási vizsgálatok, adóhatósági eszközök

Az első millió megszerzésének és felhasználásának közhatalmi ellenőrzését szolgáló másik eszköz az adóhatósági eljárás, ezen belül a vagyonosodási vizsgálatnak nevezett eszköz. A 2003. évi XCII. törvény 109. § (1) bekezdése alapján, ha az adóhatóság megállapítása szerint az adózó vagyongyarapodásával és az életvitelére fordított kiadásokkal nem volt arányban az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege, az adóhatóság az adó alapját becsléssel állapíthatta meg. Ez esetben – figyelemmel az ismert és adóztatott jövedelmekre is – az adóhatóságnak azt kellett megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetéül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége.

A vagyongyarapodás körében természetesen a vállalkozások tulajdonlása is feltárható volt, de a vizsgálatok hagyományosan az egyéni életvitelre fókuszáltak. Kriminológiai szempontból fontos megjegyezni, hogy a más eljárásokban irányadó bizonyítási szabályok helyett itt az adózónak kellett mindent hitelesen igazolnia. Ennek nyilvánvalóan volt a jogkövető magatartást megalapozó tudatra gyakorolt negatív hatása is, hiszen a hatóság elvárásainak való megfelelés érdekében előfordult például magánkölcsönökről készült dokumentumok utólagos kiállítása, de egyéb bizonyítási trükkök is felmerültek.

Az adózás rendjéről szóló, jelenleg hatályos 2017. évi CL. törvény a fentiek szerinti vagyonosodási vizsgálat intézményét már nem ismeri. Ettől eltekintve azonban az egyes adónemek – például a személyi jövedelemadó – ellenőrzése során, ugyanezen célok szolgálatában lehet alkalmazni a lényegükben változatlan módszereket.

Itt kell említést tenni azokról a manőverekről, amelyek révén formálisan törvényes úton próbálják egyesek az adófizetést elkerülni. Természetesen ilyen úton is milliók szerezhetők meg, ha nem is az első. Kriminológiailag ebben az esetben is az a kérdés, hogy magát a jelenséget hogyan ítéljük meg, annak milyen hatása van a jogkövetést megalapozó tudatra. Magyarországon az „offshore-lovagok”

⁸ Varga Judit: Pénzmosás a mindennapjainkban. *Büntetőjogi Szemle*, 4. (2015), 3. 118.

kifejezés elterjesztése azt sugallta, hogy több vállalkozó azért vitte külföldre a cégét, hogy ezáltal jelentős összegeket takarítson meg az egyébként őt terhelő adó lefaragásával. Ezt nemzetietlen magatartásnak nyilvánították, ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a jogszerűség általában nem volt megkérdőjelezhető. Az Európai Bíróság a WML kontra NAV ügyben adott előzetes véleményében (C419/14) kifejtette, hogy a valós jogi tények (például a szolgáltatásnak vagy egy részének a helye) hiányában, kizárólag adóelkerülés céljából hozott gazdasági intézkedések sérthetik az uniós jogot. Ha azonban az adózónak valóságos – tehát tényleges összefüggéseken alapuló – választási lehetősége van, akkor az alacsonyabb közteherviselési kötelezettség melletti döntés jogellenesnek nem tekinthető.

A vagyonvisszaszerzési eljárás

Teljesen természetes, hogy a vagyoni következményekkel járó bűncselekmények felderítésének ki kell terjednie az okozott kár, illetőleg vagyoni hátrány miatt bekövetkezett gazdagodásra, tipikusan az elkövetőnél. Gyakran már magának az értéknek a megállapítását is segíti, ha azonosítani tudják a jogosulatlanul megszerzett javak további sorsának az alakulását. Az sem szorul bővebb magyarázatra, hogy a bűncselekmény elkövetésével elérni kívánt haszon elvonása – ha az következetesen megtörténik – elrettentő hatással van a racionálisan gondolkodó bűnözőkre. Az is nyilvánvaló, hogy a kriminális jövedelemnek a közhatalom általi elvétele közvetlen kapcsolatban áll a pénzmosással, tulajdonképpen ez utóbbi tekintetében megelőző hatást fejt ki, hiszen a kellő időben elkobzott vagyont már nem lehet mosni.⁹

A büntetőeljárás tehát lényegénél fogva kiterjed a jogellenes úton szerzett vagyon felkutatására. A szervezett bűnözés térhódításával azonban fokozott jelentőségre tett szert a haszon, és ezzel együtt az organizáció működési alapjai elleni támadás. A fő szabályként még mindig fennálló egyéni felelősség, illetőleg a maga közvetlenségében személytelen (az egyes szerepek betöltői helyettesíthetők, kellő pénzügyi háttér birtokában viszonylag egyszerűen) szervezet közötti ellentétből adódik, hogy az egyes elkövetők felderítése és megbüntetése nem feltétlenül jár együtt a kriminális együttműködés e formájának a megszűnésével. Azt lehet mondani tehát, hogy a bűnszervezetek hasznának és vagyonának az elvonása kiemelkedő szerepre tesz szert az ellenük folytatott küzdelemben. Nem elsődleges, de nem is elhanyagolható szempont, hogy a vagyonvisszaszerzési tevékenység a bűnüldözés, valamint a büntető igazság-

⁹ Marion Gradowski – Ulrich Kersten – Jörg Ziegler: *Geldwäsche, Gewinnabschöpfung*. Karlsruhe, BKA Forschungsreihe, 1997. 39.

szolgáltatás egyéb területeihez képest nem veszteséges.¹⁰ Az Európai Parlament Jogi és Emberi Jogi Bizottságának 2018. március 26-i jelentése (Doc. 14516) felhívja a figyelmet arra, hogy a bűnözőktől elvont pénz a sértettek kártalanításához szükséges alapok feltöltéséhez is segítség lehet.

Ilyen megfontolások alapján jöttek létre a kriminalitás vagyoni összefüggéseire és az illegálisan megszerzett értékek visszaszerzésére specializálódott egységek a működési alapjukat képező jogi szabályozással együtt.¹¹ 2012-től Magyarországon is kialakult a vagyonvisszaszerzésnek a büntetőeljárás rendjébe illeszkedő, de azon belül viszonylagos önállósággal működő intézménye. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1. §-ának (1) bekezdése is az Alaptörvényben nem nevesített, de alapvető teendőként jelöli meg ezt a feladatot. Ahogyan arra Mátyás Szabolcs is rámutatott, az elvi és jogi alapok már a Csemegi-kódex óta rendelkezésre álltak, azonban a rendőri tevékenység megfelelő átalakítása valóban megkésettnek nevezhető.¹²

A visszaszerzés lényege a Be. 353. §-a szerint az elkobozható, illetőleg a vagyoneklobzás alá eső dolog, vagyon felderítése és biztosítása érdekében fogantatosítandó intézkedések összessége. Jogi szempontból érthető, hogy ez a tevékenység a vagyoni viszonyokba való közhatalmi beavatkozás megalapozását szolgálja. Kriminológiai oldalról azonban felvethető, hogy a sértettek és vagyoni érdekelték jogos igényeinek a kielégítését nem tűzte ki célul a jogalkotó.

Tény, hogy a rossz értelemben vett első millió megszerzésének vagy megtartásának komoly akadálya lehet az eredményesen működő vagyonvisszaszerzési apparátus.

Az első millió hivatalos legalizálása

Meg kell említeni, hogy az ellenőrizetlen módon megszerzett vagyon felderítése és szükség esetén visszavétele mellett olyan megoldások is léteznek, amelyek kifejezetten szentesítik a visszaéléseket, védelmet biztosítanak az induló tőke felhalmozóinak és más haszonszerző manőverek megvalósítóinak. Ezt az állami módszert adóamnesztiának nevezik, bár meg kell jegyezni, hogy nem pusztán a közterhek befizetésének elmulasztása miatti következmények alól

¹⁰ Roger Bowles – Michael Faure – Nuno Garoupa: Forfeiture of illegal gain. An economic perspective. *Oxford Journal of Legal Studies*, 25. (2005), 2. 281.

¹¹ Council of Europe: *Impact study on civil forfeiture*. Belgrade, Council of Europe Office in Belgrade, 2013.

¹² Mátyás Szabolcs: A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi határőr tudományos közlemények XVII.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. 217.

mentesít – bizonyos feltételek teljesítése esetén –, hanem ténylegesen az adóalap megszerzésének a körülményeit is szentesíti.

Teljesen egyértelmű, hogy a lényegét illetően intézményes keretek között megvalósított – tehát természetesen a jogellenesség hiánya miatt sem büntethető – pénzmosást tett lehetővé az úgynevezett Stabilitás Megtakarítási Számla, amelyet a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (azóta már hatályon kívül helyezett) 39/A §-a intézményesített. Deák Dániel szerint az adóamnesztia és a pénzmosás közötti ilyen kapcsolat általános.¹³ A számlán elhelyezett legkevesebb 5 millió forintnyi összeg származását és a korábban befizetett adó mértékét vagy megtörténtét nem vizsgálta az adóhatóság. Az eredeti szabályozás szerint a három éven belül kivett összegek után dupla kamatot kellett fizetni – de az eredetvizsgálat ekkor is elmaradt –, öt év eltelte után pedig teljes adómentesség illette meg a befizetőt. A későbbiekben enyhítettek a korai pénz-kivétel következményein is.

Az adóamnesztia elvileg és általában nem mentesít a korábban elkövetett bűncselekmény esetleges következményei alól, az lényegében csak a köztelherviséssel összefüggő deliktumok esetében biztosítja a joghátrányok elkerülését. Valójában azonban kizárja azt a lehetőséget, hogy a vagyon megszerzésének a körülményei a felhasználásból kiindulva derítsék fel. Meglehetősen furcsa, sőt álságosnak is nevezhető az a megoldás, ami szerint a befizető természetes személynek nyilatkoznia kell arról, hogy az összeg nem bűncselekményből származik. A nyilatkozatnak azonban nincs értelme, hiszen azt bárki minden következmény nélkül megteheti, mivel saját magát nem köteles vádolni.¹⁴ Egyet lehet érteni azzal, hogy az adóamnesztia-törvények több alaptörvényi követelményt is sértenek (jogegyenlőség, jogbiztonság stb.), miközben valódi garancia arra sincs, hogy az utólag korrigáló jogsértők adatai megismerhetetlenek maradnak.¹⁵

Összegzés

Az „első millió” kifejezés természetesen nem szó szerint értendő, hiszen ez az összeg a vállalkozások világában kiemelkedően magasnak nem tekinthető.

Kriminológiai megközelítésben azt lehet mondani, hogy az első millió kétes módon történő megszerzésének megakadályozásához világos és társadalmilag elfogadott értékek alapján kiépített, következetesen érvényesített normarendszerre

¹³ Deák Dániel: Adóamnesztia és részrehajló állam. *Közjogi Szemle*, 6. (2013), 3. 5.

¹⁴ 1. számú melléklet az 59/2016. (XII. 29.) NGM rendelethez, Kúria Bfv.II.158/2010/9, hivatkozva Brother Layman: Adóamnesztiák – feloldozás a bűnök alól? *Büntetőjogi Szemle*, 6. (2017), 2. 18.

¹⁵ Layman (2017): i. m. 24–27.

van szükség. Nagy társadalmi-gazdasági átalakulások idején ez nem biztosítható. Abban a közegben természetes, hogy haszonelvű megfontolások kerülhetnek előtérbe. Ilyennek tekinthető a nemzeti vállalkozói réteg kialakításának privatizációs célja. Más a helyzet a szilárd keretek között, tartós értékeket követő társadalmi és politikai háttérrel működő gazdaságban. Az igazságosság értékeken nyugvó követelményének kell előtérbe kerülnie, mivel az emberek jogkövető magatartását biztosító tudat egyébként elvárható módon formálódni nem tud. Az utilitarista megközelítés akadályozza ezt a folyamatot.

Kivételes helyzetekben az általános szabályoktól való eltérés elkerülhetetlen. A kivételesség azonban nem terjeszthető ki a konszolidált időszakokra, hiszen azzal elveszíti a minőségét: rendszeressé, megszokottá válik. Kriminológiai szempontból stabil és elfogadott értékeken nyugvó szabályozásra és jogalkalmazásra van szükség annak érdekében, hogy az embereknek a jog iránti tiszteletét megszerezzük és fenntartsuk. A haszonelvű megfontoláson alapuló kivételek törvényesítése ténylegesen az önkényt teszi lehetővé, ami enyhén szólva is csökkenti a jogtisztelő magatartásra való hajlamot.

Irodalomjegyzék

- Bowles, Roger – Michael Faure – Nuno Garoupa: Forfeiture of illegal gain: An economic perspective. *Oxford Journal of Legal Studies*, 25. (2005), 2. 275–295. Online: <https://doi.org/10.1093/ojls/gqi014>
- Council of Europe: *Impact study on civil forfeiture*. Belgrade, Council of Europe Office in Belgrade, 2013.
- Deák Dániel: Adóamnesztia és részrehajló állam. *Közjogi Szemle*, 6. (2013), 3. 1–5.
- Gradowski, Marion – Ulrich Kersten – Jörg Ziegler: *Geldwäsche, Gewinnabschöpfung*. Karlsruhe, BKA Forschungsreihe, 1997.
- Karwat, Mirosław: Political values as ideas of social needs. *International Political Science Review*, 3. (1982), 2. 198–204. Online: <https://doi.org/10.1177/019251218200300206>
- Layman, Brother: Adóamnesztiák – feloldozás a bűnök alól? *Büntetőjogi Szemle*, 6. (2017), 2. 3–34.
- Mátyás Szabolcs: A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi határőr tudományos közlemények XVII.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. 215–220.
- Schubauer László: A pénzmosás elleni küzdelem magyarországi büntetőjogi eszközrendszerének kialakulása, változásai és továbbfejlesztésének lehetőségei. In Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex régi és újabb vitakérdései*. Budapest, MTA TK – OKRI, 2017. 343–362.
- Szendrei Ferenc: *A pénzmosás*. PhD-értekezés. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola, 2010.
- Varga Judit: Pénzmosás a mindennapjainkban. *Büntetőjogi Szemle*, 4. (2015), 3. 116–124.